

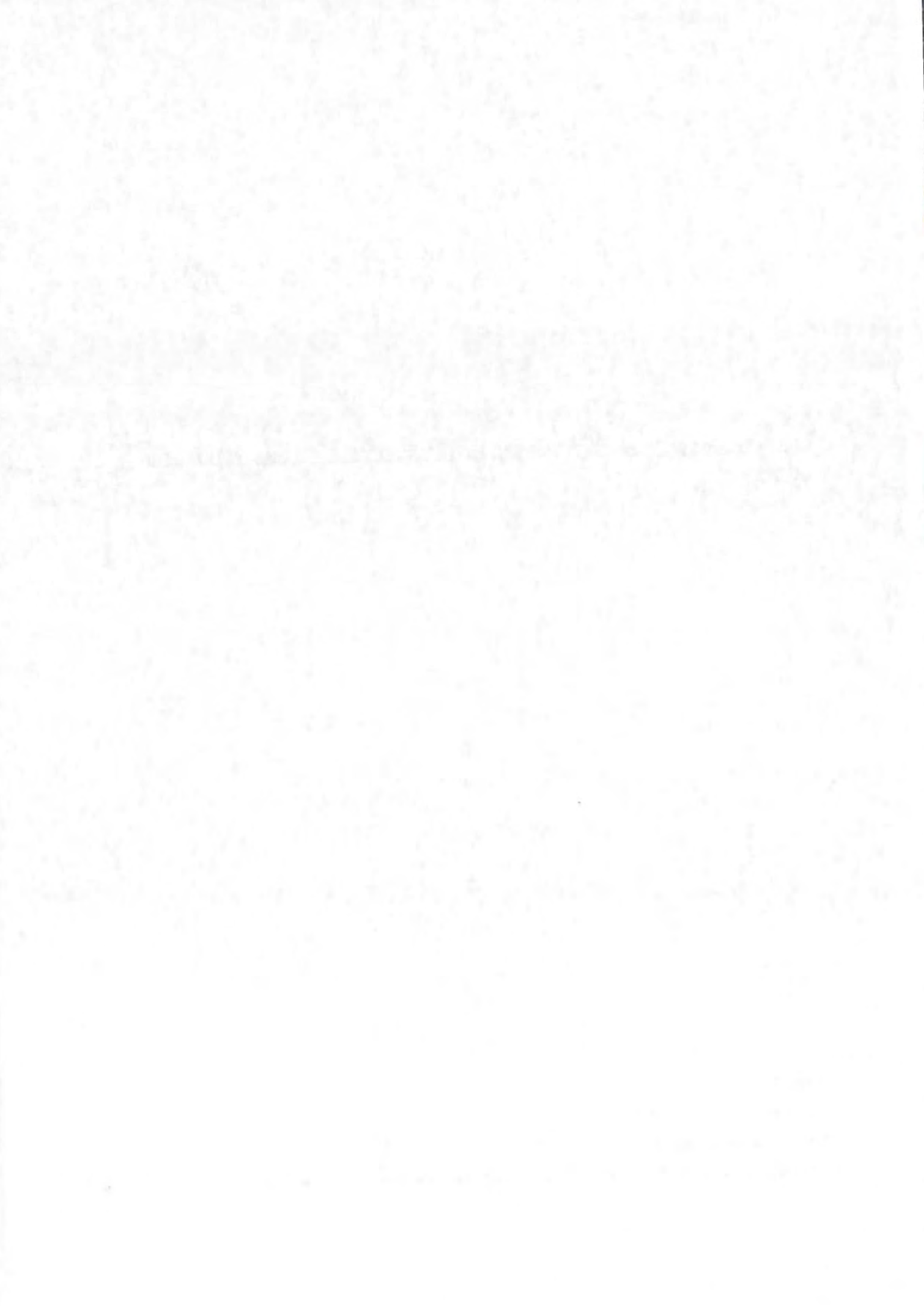
EVALUATIE EDUCATIEPROJECT VAN HET REGIONAAL ORGAAN VERKEERSVEILIGHEID
ZEELAND

R-90 -16

Drs. M.P. Hagenzieker

Leidschendam, 1990

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

SAMENVATTING

In het najaar van 1989 heeft het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) op proef een educatieproject voor jongeren van 16 en 17 jaar opgezet in vijf Bevelandse gemeenten. De cursus, waarbij gebruik gemaakt werd van het lespakket "Jong op weg", is door de SWOV met behulp van een schriftelijke enquête geëvalueerd. Geconstateerd werd dat het overgrote deel van de respondenten die hadden deelgenomen aan de cursus - bijna - alle lessen heeft gevolgd, dat het overgrote deel van de deelnemers gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om alvast het theoretisch deel van het rijexamen te doen en daarvan meer dan de helft dit ook gehaald heeft (overeenkomstig het landelijk cijfer). De cursus werd door de deelnemers met een voldoende beoordeeld, maar ook werden enkele punten van kritiek door hen genoemd. Het feit dat de cursus 's avonds werd gegeven, werd niet als bezwaar gezien door de deelnemers. Aanbevolen wordt om het educatieproject - met enige aanpassingen - een vervolg te geven.

INHOUD

1. Inleiding

2. Vraagstelling

3. Opzet van het onderzoek

4. Resultaten

4.1. Respons

4.2. Niet-deelnemers

4.3. Deelnemers

4.3.1. Hoeveel lessen gevolgd?

4.3.2. Redenen om niet alle lessen te volgen

4.3.3. Kosten

4.3.4. Theorie-examen en rijbewijs

4.3.5. Cursus als buitenschoolse activiteit

4.3.6. Rol van (eventueel) ouder(s) of verzorger(s)

4.3.7. Beoordeling van de cursus

4.3.8. Aanraden?

5. Korte beschrijving van de cursus

6. Conclusies en aanbevelingen

Bijlagen 1 t/m 4

1. INLEIDING

In het najaar van 1989 heeft het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) op proef een educatieproject opgezet in vijf Bevelandse gemeenten. Hierbij werd het lespakket "Jong op weg", gericht op jongeren, gebruikt. De gemeenten hebben zo'n 1700 jongeren in de leeftijd van 16 of 17 jaar aangeschreven met de vraag of zij deze cursus wilden volgen. Het geheel werd door de gemeenten gesubsidieerd, zodat de kosten (ongeveer f 40,=) voor de deelnemers gering waren. Een ander 'lokkertje' - naast de reeds genoemde geringe kosten - om aan de cursus mee te doen was dat de leerlingen na afsluiting van de cursus al klaargestoomd waren voor het theorie-examen bij het CBR en dat ze dus op een snelle manier alvast het theoretische deel van het rijexamen konden halen. Docenten van de cursus waren - speciaal bijgeschoolde - rijschoolhouders of instructeurs. De cursus werd 'buitenschools' gegeven.

Uiteindelijk hebben ongeveer 350 jongeren zich opgegeven voor deze cursus. Het ROVZ heeft de SWOV gevraagd het project te evalueren. De resultaten van het evaluatie-onderzoek worden in dit rapport besproken.

2. VRAAGSTELLING

Het ROVZ wilde graag antwoord op de volgende vragen:

- Hebben de leerlingen de cursus interessant gevonden, iets geleerd etc.?
- Zouden ze ook meedoen als de kosten hoger uitvallen, namelijk ongeveer f 80,= (in geval gemeenten geen subsidie verlenen)?
- Hoeveel leerlingen hebben uiteindelijk de cursus afgemaakt, een theoretisch rijexamen afgelegd en dit ook gehaald?

Met andere woorden: in hoeverre hebben de 'lokkertjes', te weten het financiële aspect en het klaarstomen voor het theoretisch rijexamen, meegespeeld om uiteindelijk mee te doen aan de cursus?

- In hoeverre hebben de ouders een rol gespeeld om hun zoon of dochter aan de cursus mee te laten doen?
- In hoeverre heeft de 'buitenschoolse' opzet van het project een rol gespeeld om al dan niet aan de cursus mee te doen?

De vraag was derhalve niet zozeer om de cursus inhoudelijk te evalueren, maar het ROVZ wilde antwoord op de vraag of het zinvol is dit project een vervolg te geven (en in welke vorm)?

3. OPZET VAN HET ONDERZOEK

Een korte schriftelijke enquête was in dit geval de meest aangewezen methode om snel antwoord te verkrijgen op bovengenoemde vragen. Het was zinvol om zowel leerlingen die zich opgegeven hadden voor de cursus, als ook degenen die daar van afgezien hadden, te ondervragen. De groep deelnemers is in zijn geheel aangeschreven; van de groep niet-deelnemers is een steekproef genomen ten behoeve van het onderzoek. Zo kon inzicht worden verkregen in de motieven waarom de aangeschrevenen zich al dan niet hebben opgegeven voor de cursus. De adressen van de betreffende jongeren waren bekend bij het ROVZ (via de desbetreffende gemeenten). Het ROVZ en de betrokken gemeenten hebben zorg gedragen voor de verzending van de enquêteformulieren.

De SWOV heeft een enquête opgesteld die zodanige items bevatte dat de onder "vraagstelling" genoemde vragen konden worden beantwoord (zie Bijlage 1). In totaal werden 622 formulieren verzonden. Omdat uit eerder onderzoek bekend is dat zeker niet iedereen een dergelijke enquête retourneert, is ca. 2 weken na verzending een herinneringsbrief verstuurd. Zo kon een zo hoog mogelijke respons verkregen worden, waardoor betrouwbare uitspraken mogelijk werden op grond van de enquêtegegevens.

De enquêteformulieren zijn - samen met een begeleidende brief (zie Bijlage 2) - op 30 maart 1990 verstuurd. De herinneringsbrief werd omstreeks 17 april 1990 verzonden (zie Bijlage 3).

De ingevulde formulieren werden door de geënquêteerden door middel van een bijgeleverde antwoordenvolpoe aan de SWOV geretourneerd.

In Hoofdstuk 5. van dit rapport wordt tevens in het kort ingegaan op het gebruikte lespakket. Op basis van deze korte beschrijving, plus de gegevens afkomstig van de schriftelijke enquête, wordt verwacht dat het ROVZ een weloverwogen beslissing kan nemen of en hoe men een educatieproject voor deze doelgroep in de toekomst het best kan inrichten.

4. RESULTATEN

4.1. Respons

In totaal zijn 622 vragenlijsten verstuurd; aan alle 353 deelnemers aan de cursus en aan 269 niet-deelnemers. De aangeschreven 'niet-deelnemers' zijn geselecteerd door een willekeurige 20%-steekproef te trekken uit het bestand van jongeren geboren tussen 1 oktober 1971 en 1 januari 1973, die niet geregistreerd stonden als deelnemer aan de cursus. Het was niet bekend of deze jongeren vorig jaar waren benaderd voor deelname aan de cursus; daarom is in de enquête allereerst gevraagd of men vorig jaar benaderd was door de gemeente om aan de cursus deel te nemen. Een overzicht van het aantal uitgenodigde jongeren per gemeente, het aantal dat positief gereageerd heeft op de uitnodiging, het aantal 'niet-deelnemers' dat met behulp van de 20%-steekproef werd geselecteerd voor de enquête en het totale aantal verstuurde enquêteformulieren wordt gegeven in Tabel 1.

Gemeente	Uitgenodigd	Positief	Steekproef niet-deelnemers	Totaal enq.form.
Reimerswaal	ca. 400	76	65	141
Borssele	ca. 400	75	65	140
Goes	ca. 625	91	107	198
Wissenkerke	ca. 41	30	2	32
Kapelle	ca. 230	81	30	111
Totaal	ca.1700	354	269	622

Tabel 1. Overzicht van het aantal verstuurde enquêteformulieren per gemeente

In Bijlage 1 zijn per vraag de enquêteresultaten weergegeven. In totaal zijn 385 formulieren geretourneerd (= 62% respons). Een dergelijk responspercentage is redelijk tot goed te noemen. 355 (= 92%) van de respondenten was indertijd benaderd voor deelname aan de cursus; 29 waren dat niet en 1 respondent had een blanco formulier teruggestuurd. Deze 30 formulieren (= 7,6%) waren derhalve niet bruikbaar voor analyse (zie Vraag 1, Bijlage 1).

Van degenen die aangaven benaderd te zijn voor deelname aan de cursus, hebben er zich 251 aangemeld voor de cursus en 103 niet. De respons onder de deelnemers was dus hoger ($251/353 = 71\%$) dan die onder de niet-deelnemers ($103/269 = 38\%$). Als de niet-benaderden meegerekend worden, bedroeg de respons van de totale groep niet-deelnemers 49%, maar dus nog steeds veel lager dan die van de deelnemers. Eén respondent heeft niet ingevuld of deze zich wel of niet had aangemeld voor de cursus. Van de formulieren bruikbaar voor analyse was dus 29% afkomstig van niet-deelnemers en 71% van deelnemers aan de cursus (zie Vraag 2, Bijlage 1).

Evenveel jongens (126) als meisjes (124) hebben zich aangemeld, en eveneens evenveel (op het moment van de enquête) 17- als 18-jarigen (130 en 121 respectievelijk). Hoewel de absolute aantallen iets verschillen, zijn deze verschillen statistisch in het geheel niet van betekenis (zie Tabel 2 en 3). Eén respondent gaf aan 19 jaar oud te zijn; deze is in Tabel 3 samengevoegd met de 18-jarigen. Van de geënquêteerden had dus ruim 71% zich aangemeld voor deelname aan de cursus.

Aangemeld	Leeftijd		Totaal
	17 jaar	18 jaar	
Nee	57 (30,5%)	43 (26,2%)	100 (28,5%)
Ja	130 (69,5%)	121 (73,8%)	251 (71,5%)
Totaal	187 (53,3%)	164 (46,7%)	351 (100,0%)

(Aantal 'missing': 4)

Tabel 2. Verdeling van de aanmeldingen per leeftijdsgroep. In de cellen zijn de absolute aantallen en - tussen haakjes - de kolompercentages weer-gegeven.

Aangemeld?	Geslacht		Totaal
	Man	Vrouw	
Nee	52 (29,2%)	48 (27,9%)	100 (28,6%)
Ja	126 (70,8%)	124 (72,1%)	250 (71,4%)
Totaal	178 (50,9%)	172 (49,1%)	350 (100,0%)

(Aantal 'missing': 5)

Tabel 3. Verdeling van de aanmeldingen tussen jongens en meisjes. In de cellen van de kruistabel staan de absolute aantallen en - tussen haakjes - de kolompercentages weergegeven.

4.2. Niet-deelnemers

Opvallend is dat een aantal van de 29 respondenten die aangaven niet benaderd te zijn voor deelname aan de cursus, en dus geen vragen hoefden te beantwoorden, op het enquêteformulier had geschreven dat zij het jammer hadden gevonden niet te zijn benaderd. Enkelen vroegen zelfs of zij alsnog aan het project deel zouden kunnen nemen. Eén respondent merkte op wel een aanmeldingsformulier te hebben ingezonden, maar daarna nooit meer iets gehoord te hebben.

Aan degenen die zich niet hadden aangemeld voor deelname aan de cursus (maar wel waren benaderd door de gemeente) is gevraagd naar hun motieven om dit niet te doen (zie Vraag 3, Bijlage 1). De percentages die bij vraag 3 vermeld staan tellen op tot ruim boven de 100; dit komt omdat de respondenten meer dan één antwoord mochten aankruisen bij deze vraag.

Het motief dat het vaakst genoemd werd om zich niet aan te melden was "geen tijd/geen gelegenheid", genoemd door 59 niet-deelnemers (= ruim

57%). Door 28 respondenten (=27%) werd vervolgens als reden genoemd dat men liever de theorielessen voor het rijexamen georganiseerd door het CBR (c.q. een rijsschool) volgt. 20 respondenten (=19%) gaven als reden op dat de cursus hen "niet interessant of leuk leek" of "er geen zin in te hebben". De andere motieven waaruit men kon kiezen blijken nauwelijks een rol van betekenis te spelen. Slechts 3 respondenten (= bijna 3%) gaven aan dat het bezwaarlijk voor hen was dat de cursus 's avonds gegeven zou worden; 3 respondenten gaven aan dat zij niet van plan waren hun rijbewijs te halen; 6 respondenten vonden de cursus te lang; 9 vonden de cursus "overbodig, omdat ze al genoeg wisten over verkeer(sveiligheid). 19 respondenten gaven een andere reden op om niet aan de cursus deel te nemen; uit hun antwoorden bleek niet dat er sprake was van één belangrijke andere reden dan die al in de vraag genoemd waren.

4.3. Deelnemers

4.3.1. Hoeveel lessen gevolgd?

Van de 251 deelnemers gaven er 234 (= ruim 93%) aan - bijna - alle lessen gevolgd te hebben, de overgrote meerderheid dus (zie Vraag 4, Bijlage 1). De cursus omvatte ongeveer 24 lessen van 50 minuten (o.a. blijkens een informatiebrochure van de Stichting Jong op Weg). Daarom luidde Vraag 4 als volgt: "Hoeveel lessen heeft u gevolgd? (er waren totaal 24 lessen)". Veel respondenten schreven bij hun antwoord op deze vraag commentaar er bij. De strekking van dit commentaar luidde ongeveer als volgt: "Wij hadden geen 24 lessen, maar x lessen"; daarbij varieerde x van 9 tot 20. Als uit het commentaar bleek dat weliswaar een ander aantal lessen dan 24 gegeven was, maar dat de leerling wel alle of bijna alle lessen gevolgd had, is hun antwoord 'gescoord' als "(bijna) alle lessen gevolgd". Eén respondent stuurde ter illustratie de brief die hij van de gemeente Reimerswaal had ontvangen mee, waaruit blijkt dat in zijn gemeente de cursus 10 avonden besloeg van ongeveer 100 minuten per les. Blijkbaar is in de verschillende plaatsen een verschillend aantal lessen gegeven.

4.3.2. Redenen om niet alle lessen te volgen

Bij Vraag 5 (zie Bijlage 1) werd gevraagd naar de reden waarom men niet alle lessen had gevolgd. Zoals duidelijk moogte zijn gezien de antwoorden op

de vorige vraag, gaven de meeste respondenten aan dat dit op hen niet van toepassing was omdat zij alle lessen hadden gevolgd (41%). Bijna een derde gaf aan af en toe niet te kunnen. Ruim 12% gaf een andere reden op, die dan meestal luidde: "door ziekte verhinderd". De overige redenen blijken nauwelijks een rol van betekenis te spelen. Zo gaven 9 respondenten aan de presentatie door de docent(e) niet leuk/interessant genoeg te vinden; 6 respondenten gaven aan dat ze de cursus te lang vonden duren; 4 respondenten gaven aan dat ze verwacht hadden dat er ook speciale lessen voor (brom)fietsers zouden zijn (die er dan helaas niet waren); 3 respondenten zeiden niet veel te leren van de cursus en 3 vonden de "inhoud" van de cursus niet leuk of interessant genoeg.

Ondanks het feit dat de presentatie en de inhoud van de cursus nauwelijks een rol gespeeld blijkt te hebben op het "verzuim", uitte toch een aantal respondenten kritiek op de cursus. Zij vermeldden deze kritiek vaak als toelichting op de beoordeling van de cursus die zij gaven in de vorm van een rapportcijfer voor inhoud en presentatie; om deze reden zal deze "kritiek" behandeld worden in par. 4.3.7.

4.3.3. Kosten

Vraag 6 (zie Bijlage 1) luidde als volgt: "De kosten voor deelname aan de cursus waren ongeveer f 40,=. Dit kwam omdat de gemeenten het project hebben gesubsidieerd. Als er géén subsidie gegeven zou worden, dan zouden de kosten ongeveer f 80,= zijn geweest. Zou u zich dan ook hebben aangemeld?" Bijna 36% van de respondenten antwoordde met 'ja' op deze vraag, ruim 27% met 'nee'; nog eens 37% gaf aan er geen f 80,= voor over te hebben, maar wél ongeveer f 50,= à f 60,=. Uit deze antwoorden kan opgemaakt worden dat een meerderheid zich ook opgegeven zou hebben voor de cursus als de kosten hoger dan f 40,= zouden zijn geweest, maar dat slechts ongeveer een derde bereid zou zijn geweest het volle bedrag van f 80,= te betalen.

4.3.4. Theorie-examen en rijbewijs

De mogelijkheid bestond om direct na de cursus al vast het theoretisch deel van het rijexamen te doen (zie Vraag 7, Bijlage 1). Desgevraagd zei 92% van de deelnemers (= 230 personen) van deze mogelijkheid gebruik te hebben gemaakt. Vervolgens werd gevraagd of men het theoretisch rijexamen

ook gehaald heeft. Daarop antwoordde ruim 56% met 'ja' en de overigen met 'nee'. Uit bijschriften op de enquêteformulieren blijkt dat niet iedereen deze vraag op dezelfde manier heeft opgevat. Sommigen interpreteerden deze vraag met 'geslaagd bij de eerste poging?', anderen gaven een ruimere interpretatie aan deze vraag: 'geslaagd? (eventueel bij een tweede of derde poging)'. Uit de antwoorden op deze vraag kan dus niet afgeleid worden dat het slagingspercentage ruim 56% is bij de eerste poging; maar wél dat binnen een korte tijd (enige maanden) na afloop van de cursus meer dan de helft inmiddels het theoretisch rijexamen "binnen heeft". Dit percentage komt overigens overeen met het landelijke slagingspercentage over 1989, dat 57,1% bedroeg (bron: CBR). Overigens is ook bij dit getal niet bekend om hoeveel 'pogingen' het gemiddeld ging.

Er bestond geen verschil tussen (nu) 17- en 18-jarigen, noch tussen jongens en meisjes bij het al dan niet halen van het theoretisch rijexamen; in alle gevallen gaf ruim 56% aan het theorie-examen ondertussen gehaald te hebben.

4.3.5. Cursus als buitenschoolse activiteit

De overgrote meerderheid (bijna 96%) van de deelnemers vond het geen bezwaar dat de cursus 's avonds - dus buiten school of werktijden - werd gegeven. Sommigen schreven bij deze vraag zelfs er bij dat ze dit juist een voordeel vonden.

4.3.6. Rol van (eventuele) ouder(s) of verzorger(s)

Tweederde van de respondenten gaf aan dat ouders(s) of verzorger(s) de kosten van de cursus hadden betaald; 39% gaf aan dat de ouder(s) of verzorger(s) graag wilden dat hun zoon of dochter aan de cursus mee zou doen; ruim een vijfde gaf aan dat hun ouder(s) of verzorger(s) geen rol hadden gespeeld bij het meedoen aan de cursus. Een klein aantal (bijna 6%) had de categorie 'anders' aangekruist; men schreef er dan meestal bij dat men zèlf graag mee wilde doen aan de cursus.

4.3.7. Beoordeling van de cursus

Bij Vraag 10 (zie Bijlage 1) werd aan de deelnemers gevraagd de cursus een rapportcijfer tussen 1 en 10 te geven, zowel wat betreft inhoud als pre-

sentatie. De verdelingen van de antwoorden op deze vraag zijn te vinden in Bijlage 1; in Bijlage 4 zijn ze nog eens grafisch weergegeven.

De waarderingen voor inhoud en presentatie ontlopen elkaar nauwelijks. Gemiddeld werd een 6,4 (standaardafwijking 1,6) gegeven voor inhoud en een 6,3 (standaardafwijking 1,7) voor presentatie. Dit cijfer duidt weliswaar op een 'voldoende', maar geeft toch een niet bijzonder hoge beoordeling weer. Uit de relatief grote standaardafwijkingen blijkt dat de beoordelingen van de respondenten nog al uiteen liepen (zie ook Bijlage 4: grafische weergave). Jongens en meisjes, en 17- en 18-jarigen, verschillen niet in hun waardering voor de inhoud en presentatie van de cursus (getoetst met behulp van een chi-kwadraattoets). In alle gevallen gaf ongeveer 30% van de cursisten een onvoldoende (cijfer 1 - 5), ongeveer 45% een voldoende (cijfer 6 - 7) en een kwart een goede beoordeling (cijfer >7).

Gemiddeld kreeg de cursus dus een 'voldoende', maar lang niet iedereen was die mening toegedaan. Een aantal respondenten schreef als toelichting op het door hen gegeven rapportcijfer commentaar op het enquêteformulier. De opmerkingen hebben betrekking op de volgende onderwerpen: het boek/lesmateriaal, dia's, aansluiting op het theorie-examen, presentatie en overige opmerkingen. Hieronder volgt een samenvatting van de commentaren.

Boek/lesmateriaal

Door twee respondenten werd opgemerkt dat ze het "lesmateriaal prima" vonden. Anderen hadden juist kritiek op het lesmateriaal. De kritiek was erg globaal ("boek deugde niet"); de algemene strekking van de commentaren luidde dat men het boek "onvolledig" vond ("er stond te weinig informatie in het leerboek"). Eén respondent vond het lesmateriaal "verouderd".

Dia's

Een aantal deelnemers vindt dat er "te weinig met dia's werd gewerkt"; een enkeling merkt zelfs op dat er helemaal niet met dia's was gewerkt.

Aansluiting op het theorie-examen

Een deel van de opmerkingen was gewijd aan dit onderwerp. De strekking van het commentaar was veelal dat de cursus niet goed aansloot bij het theorie-examen.

Presentatie

Uiteenlopende opmerkingen met betrekking tot de "presentatie" werden geplaatst. Een greep uit de commentaren: "de docent was te streng", "we kregen steeds een andere leraar, de een zegt zo en de ander zegt het weer anders", "de leraar was niet bepaald gemotiveerd (hij zei dat dit z'n vrije avond was; hij had dus liever thuis gezeten)", "de sfeer liet veel te wensen over", "de leraar vertelde precies hetzelfde als wat in het boek stond, alleen deed hij er vreselijk lang over; thuis deed ik veel meer", "de leraar maakte zich meer zorgen over het gedrag van de leerlingen dan over de inhoud van de lesstof".

Overige opmerkingen

Een aantal respondenten merkt op dat bepaalde elementen van de cursus die wèl aangekondigd waren uiteindelijk niet behandeld waren; dit gold met name de onderdelen "EHBO" en "schadeformulier invullen". Eén van de cursisten verwoordt dit als volgt: "In de brief van de gemeente stond dat het een uitgebreide cursus was. Zo zouden we EHBO leren, er zou verteld worden over brommers en fietsers, we zouden leren hoe je een schadeformulier invult en er zou over alcohol in het verkeer worden verteld. Dit is niet gebeurd. [...] Toen ik over e.e.a. klaagde, zei men: Het is ook maar een goedkope cursus".

Het is niet zo verwonderlijk dat de negatieve commentaren overheersen; juist degenen die op de een of andere manier niet tevreden waren over de cursus zullen geneigd zijn dit kenbaar te maken. Omdat niet systematisch naar "klachten" is gevraagd, moet de hierboven gegeven samenvatting van opmerkingen ook niet als een representatieve afspiegeling gezien worden. Een en ander neemt niet weg dat van "klachten" geleerd kan worden bij het geven van een vervolg aan het educatieproject.

Als de beoordeling van de cursus gerelateerd wordt aan het al dan niet halen van het theorie-examen, dan blijkt dat degenen die het examen hebben gehaald de cursus gemiddeld hoger waarderen (zowel qua inhoud als presentatie) dan degenen die het examen niet hebben gehaald. De "geslaagden" geven de cursus qua inhoud en presentatie gemiddeld een 6,7, de "gezakten" respectievelijk een 6,1 en een 6,0 voor inhoud en presentatie. Deze verschillen zijn statistisch significant (t-toets). Men kan zich voorstellen dat het niet halen van het theorie-examen het rapportcijfer voor de cursus op de een of andere manier heeft beïnvloed. Het is echter ook mogelijk dat

het verband andersom ligt: misschien juist omdat men door de cursus niet goed genoeg was voorbereid, en daar klachten over had, is men uiteindelijk niet geslaagd voor het theorie-examen. Met bovenstaande wordt slechts het volgende bedoeld: er bestaat weliswaar een (cor)relatie tussen het halen van het theorie-examen en de beoordeling van de cursus, maar er mag niet zomaar een causaal verband verondersteld worden. Hierbij komt nog dat ook onder de "geslaagden" een relatief grote verscheidenheid aan meningen bestaat; ook van de geslaagden geeft bijvoorbeeld zo'n 20% de cursus een onvoldoende beoordeling (cijfer tussen 1 en 5). Kortom: Mede gezien de gemiddeld niet zo hoge waardering (zelfs een 6,7 bij de geslaagden is niet bijster hoog), verdient de door de respondenten geuite "kritiek" aandacht bij het vormgeven en inrichten van een eventueel vervolg aan het educatie-project.

4.3.8. Aanraden?

Een meerderheid, 60% (= 150 respondenten), zou desgevraagd anderen aanraden deze cursus ook te gaan volgen; 40% zou dit niet doen (zie Vraag 11, Bijlage 1). Het antwoordpatroon vertoont een vergelijkbaar beeld met dat van de waardering van de cursus: gemiddeld geeft men de cursus een voldoende, maar de meningen zijn verdeeld. Ook hier vindt de meerderheid de cursus een "aanrader", maar de meningen zijn verdeeld; een royale minderheid van 40% vindt de cursus juist geen aanrader.

Als de antwoorden op deze vraag gecombineerd worden met die van Vraag 7, dan blijkt dat degenen die het theorie-examen gehaald hebben vaker van mening zijn dat de cursus een "aanrader" is (71%) dan degenen die het theorie-examen niet gehaald hebben (46%; zie Tabel 4; blz. 18).

[Nota bene: zoals reeds in par. 4.3.7 is uiteengezet, betekent deze (cor)relatie nog niet dat sprake is van een oorzakelijk verband.]

Theorie-examen gehaald?	Aanraden?		Totaal
	Ja	Nee	
Ja	92 (71,3%)	37 (28,7%)	129 (56,6%)
Nee	46 (46,5%)	53 (53,5%)	99 (43,4%)
Totaal	138 (60,5%)	90 (39,5%)	228 (100,0%)

(Aantal 'missing': 2)

Tabel 4. Verdeling van de aantallen deelnemers die het theoretisch deel van het rijexamen al dan niet gehaald hebben en het al dan niet aanraden van de cursus. In de cellen van de kruistabel staan de absolute aantallen en - tussen haakjes - de rijpercentages weergegeven.

5. KORTE BESCHRIJVING VAN DE CURSUS

Het cursusboek*) bevat 10 hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk behandelt onderwerpen als 'wat is verkeer?', "wat is een weg?" en wie weggebruikers zijn. Een korte paragraaf is gewijd aan "het gezond verstand": "Er wordt gestreefd naar weggebruikers met gezond verstand, met inzicht, beheersing en verantwoordelijkheidsbesef. In het verkeer doen zich immers talrijke situaties voor die je alleen met kennis van de verkeersregels niet kunt oplossen" (p.11). In de begeleidende handleiding voor docenten wordt gemeld dat men tevergeefs zal zoeken naar een apart hoofdstuk dat aan verkeersinzicht is gewijd. Het is de bedoeling dat het 'waarom' van regels en borden wordt behandeld verspreid over de cursus. Er worden daartoe suggesties gedaan, maar het is de vraag in hoeverre de docent daar iets mee doet. Wat achtergrondinformatie en verhalen over mentaliteit zijn in ieder geval niet voldoende om inzicht bij te brengen.

Hoofdstuk 2 is getiteld "We gaan de weg op"; zeer uiteenlopende onderwerpen zoals bijvoorbeeld alcohol, spiegels, draagplicht gordel en helm en maximumsnelheden worden behandeld. Het valt op dat wel genoemd wordt dat 0,5 promille alcohol in het bloed de wettelijk toegestane limiet is, maar niet om hoeveel glazen drank dit dan - ongeveer - gaat (en dat dit bijvoorbeeld samenhangt met een lichaamsgewicht): een belangrijk praktisch gegeven! Eenzelfde soort opmerking geldt bij het onderwerp autogordels: wel wordt vermeld dat het verplicht is deze te dragen, maar niet waarom het zo belangrijk is dat de gordel gedragen wordt. Vanuit verkeersveiligheidsoogpunt is het tevens van belang dat ook aangegeven wordt hoe de gordel gedragen moet worden: het incorrect dragen vermindert immers de effectiviteit van de gordel.

Hoofdstuk 3 handelt over de voorrangsregels; Hoofdstuk 4 het veranderen van richting (voorsorteren, links/rechts afslaan e.d.); Hoofdstuk 5 de 'regeling van het verkeer' (o.a. verkeerslichten, spoorwegovergangen, verkeersborden). Hoofdstuk 6 gaat over 'tegenkomen en inhalen', Hoofdstuk 7 over autowegen en autosnelwegen; Hoofdstuk 8 over stoppen en parkeren; Hoofdstuk 9 over signalen en verlichting. Hoofdstuk 10 tenslotte is getiteld 'volleerd rijden' en bevat diverse onderwerpen zoals het rijbewijs, onderhoud en controle van het voertuig, en eindigt met een 'goede raad':

* H. Arnoldus & J. Jasperse (1986/1987). Jong op Weg; Verkeersonderwijs voor 15 - 17 jarigen. Stichting Verkeersopleidingen, Middelburg.

een waarschuwing voor o.a. waaghalzerij en stoer willen doen (door jonge automobilisten).

Naast dit leerboek is een bijlage bij de cursus beschikbaar; deze behandelt 'het rijden met de bromfiets', 'het gebruik van je ogen', 'vuistregels van de EHBO', 'het gedrag bij het naderen van hulpverleningsdiensten' (zoals brandweer, ziekenauto's e.d.) en de 'invulling van een schade-formulier'. Ook zijn diverse diaserie's beschikbaar bij de cursus. Het is ons niet bekend of alle onderdelen van het cursusmateriaal ook daadwerkelijk gebruikt zijn bij het educatieproject Zeeland. Uit de opmerkingen van de respondenten kan echter voorzichtig opgemaakt worden dat niet in alle gevallen het cursusmateriaal ten volle benut is.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Terugkomend op de vragen zoals geformuleerd in Hoofdstuk 2, kunnen de volgende antwoorden gegeven worden.

Hebben de leerlingen de cursus interessant gevonden? Gemiddeld krijgt de cursus in ieder geval een voldoende; de gemiddelde beoordeling bedroeg een ruime 6. De meningen waren echter niet eensluidend. Door een aantal respondenten werden kanttekeningen geplaatst met betrekking tot zowel de inhoud als de presentatie. Opvallend was dat een aantal deelnemers teleurgesteld was na de aangekondigde uitgebreidheid van de cursus; zo zouden te weinig dia's zijn vertoond, en de onderwerpen EHBO, bromfietzers, en een schadeformulier leren invullen niet aan de orde gekomen zijn.

Een overgrote meerderheid van de deelnemers gaf aan (bijna) alle lessen gevolgd te hebben: vrijwel iedereen heeft de cursus dus afgemaakt. Ruim 90% van de deelnemers heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om het theorie-examen te doen, en daarvan heeft ruim 56% het examen ook gehaald (overeenkomstig het landelijk slagingspercentage).

Bijna driekwart van de deelnemers gaf aan zich ook voor de cursus te hebben opgegeven als de kosten iets hoger zouden zijn geweest (ongeveer f 60,=); daar staat tegenover dat ruim een kwart zich niet zou hebben aangemeld als de kosten hoger zouden zijn geweest dan de f 40,= die ze nu hadden betaald.

Hieruit valt op te maken dat de 'lokkertjes' - te weten het financiële aspect en de mogelijkheid om alvast het theorie-examen te doen - zeker een rol hebben gespeeld om deel te nemen aan de cursus. Het lokkertje van het theorie-examen brengt echter ook met zich mee dat cursisten verwachten hiervoor klaargestoomd te worden; enige opmerkingen van respondenten wijzen er op dat dit niet altijd als zodanig werd ervaren.

Het feit dat de cursus 's avonds werd gegeven, als zogenaamde buitenschoolse activiteit, is niet als bezwaar ervaren; sommige respondenten gaven zelfs aan dat zij dit een voordeel hadden gevonden.

De rol van de ouders bestond voornamelijk hierin dat deze meestal zorg hebben gedragen voor de kosten van deelname. Zo'n 40% van de deelnemers gaf aan dat hun ouder(s) of verzorger(s) graag wilden dat ze aan de cursus deel zouden nemen; zo'n 20% gaf aan dat hun ouders geen rol hadden gespeeld bij hun deelname aan de cursus.

Aan degenen die zich niet hadden opgegeven voor deelname aan de cursus is gevraagd naar hun motieven om dit niet te doen. De twee belangrijkste redenen die genoemd werden, waren "geen tijd of geen gelegenheid" en dat men liever de lessen volgt georganiseerd door het CBR (of een rijsschool). Aanbevolen wordt om het educatieproject een vervolg te geven, opnieuw in de avonduren. Ook gezien de reacties van respondenten die vorig jaar niet aangeschreven waren maar wél interesse bleken te hebben, lijkt er zeker genoeg animo voor te bestaan. Enige aanpassing bij het geven c.q. organiseren van de cursus is dan aan te bevelen. Hierbij kunnen o.a. de opmerkingen van de geënquêteerden meegenomen worden.

De cursus is aangekondigd als een uitgebreide cursus, méér dan alleen het klaarstomen voor het theoretisch deel van het rijexamen: aanbevolen wordt om juist deze uitbreiding nadrukkelijker aan de orde te laten komen tijdens de cursus. Aan de docenten kan dit vooraf duidelijk gemaakt worden aan de hand van voorbeelden van thema's en hoe zij dit tijdens de lessen uit zouden kunnen werken. Het 'lokkertje' om deel te kunnen nemen aan het theorie-examen heeft 'gewerkt': er is massaal van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Aan de andere kant is het - juist voor de groep jongeren tussen 15 en 17 jaar - van belang niet alléén voor het theorie-examen voorbereid te worden; er zou voor hen juist veel aandacht besteed moeten worden aan 'inzicht'. Naast de 'formele' regels en feiten die men weten moet voor het theorie-examen, zal ook het behandelen van allerlei informele gedragsregels en situaties waar vooral jongeren bij betrokken zijn, een cursus over verkeer(sveiligheid) voor de jeugd interessant maken: inderdaad onderwerpen zoals EHBO, brommers, fietsers etc., maar ook hoe concrete (complexe) situaties het best aangepakt kunnen worden. Bijvoorbeeld het onderwerp 'alcohol': er is een verschil te weten wat wettelijk wel en niet mag, en wat met behulp van inzicht aan de leerlingen duidelijk gemaakt kan worden waarom iets wel of niet mag; of: wat doe je als je na een sportwedstrijd in de kantine besluit nog wat te drinken? Je kunt vooraf bedenken dat je dan beter niet met de auto of brommer kunt gaan, of je maakt daar afspraken over met anderen, of je gaat als je eenmaal toch gedronken hebt alsnog met het openbaar vervoer terug naar huis, etc.

Het gehanteerde lespakket "Jong op weg" is - met uitzondering van enkele (leer)boeken met verkeersregels - de enige lesstof in de vorm van een cursus voor deze leeftijdsgroep. Hoewel het cursusmateriaal tal van aan-

knopingspunten bevat om in te gaan op verkeerssituaties en omstandigheden waar jongeren relatief vaak mee te maken hebben en waarin zij een grote ongevallenkans hebben, ligt de nadruk toch vooral op het belang en het aanleren van formele regels; slechts zijdelings wordt af en toe iets over het 'waarom' van regels en borden verteld. Juist een educatieproject in deze vorm maakt het mogelijk méér te maken van het boek: hier ligt een belangrijke taak voor de docent. Hij of zij kan naast de formele regels verhalen over allerlei andere zaken, zoals inzicht, anticiperen, welke situaties zouden conflicten op kunnen leveren, verwachtingen omtrent mogelijke gebeurtenissen, informele regels, mogelijkheden om conflicten uit de weg te gaan, allerlei praktische tips, etc. Dit wordt dan ook van harte aanbevolen.

Een en ander vergt natuurlijk veel van de betrokken docenten. Zij moeten in feite het lesmateriaal aanvullen met allerlei extra's. Op termijn is daarom een aanpassing van het lesmateriaal aan te bevelen. Ter oriëntatie daarop zou men alvast kunnen bekijken wat lespakketten voor andere doelgroepen zoal te bieden hebben. Er is bijvoorbeeld voor leerlingen van het voortgezet onderwijs (vooral voor de laagste klassen) de "Leskist doorgaand verkeer" van Veilig Verkeer Nederland beschikbaar. Dat lespakket is weliswaar voor een andere doelgroep bedoeld dan het lespakket "Jong op weg", maar misschien kan men er wel ideeën uit opdoen. Verschillende thema's zouden in een nieuw lespakket een belangrijke rol toebedeeld moeten krijgen, bijvoorbeeld in de vorm van 'rode draden' dwars door het gehele cursusmateriaal heen. Gedacht kan worden aan de volgende thema's: 'de functie van de weg' (onderscheid naar verkeers- en verblijfsfunctie); 'formele en informele regels'; 'gebrek aan ervaring' en hoe daar iets tegen te doen; typen ongevallen; en het 'opbouwen van verwachtingspatronen'.

De doelstelling van de cursus zou niet moeten zijn zoveel mogelijk leerlingen zo snel mogelijk het theorie-examen te laten halen, maar om hen juist allerlei zaken "er om heen" bij te brengen. Daar kunnen de leerlingen bij het halen van het praktisch rijexamen (en later als jonge automobilist) dan hun voordeel mee doen.

Bijlage 1.

De gehanteerde vragenlijst, waarin tevens de resultaten zijn weergegeven.

ENQUETE "EDUCATIEPROJECT VAN HET REGIONAAL ORGAAN VERKEERSVEILIGHEID
ZEELAND; CURSUS VAN DE STICHTING JONG OP WEG" 1990

Leidschendam, 1990

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Wilt u onderstaande vragen beantwoorden? U kunt uw antwoorden geven door bij de vragen steeds het vakje aan te kruisen dat bij het antwoord van uw keuze staat.

1. Bent u vorig jaar benaderd om deel te nemen aan de theoretische verkeersopleiding van de Stichting "Jong op weg"?

92,4% ja
7,6% nee

(N = 385)

Als u bij deze vraag NEE heeft aangekruist, dan hoeft u de overige vragen niet te beantwoorden. Wilt u a.u.b. wèl het formulier terugzenden?

2. Heeft u zich toen aangemeld om mee te doen aan deze cursus?

29,1% nee -----> ga verder met vraag 3
70,9% ja -----> ga verder met vraag 4

(N = 354)

3. Waarom heeft u zich niet aangemeld? (u mag meer dan 1 vakje aankruisen)

19,4% leek me niet interessant of leuk / had er geen zin in
5,8% ik vond het te duur
8,7% ik vond het overbodig, ik denk dat ik al genoeg weet over verkeer(sveiligheid)
57,3% geen tijd / geen gelegenheid
2,9% de cursus was 's avonds, ik had misschien wel meegedaan als de cursus onder school- of werktijd werd gegeven
2,9% ik ben niet van plan om een rijbewijs te gaan halen
27,2% ik volg liever de theorielessen voor het rijexamen georganiseerd door het CBR
18,4% anders, namelijk:

(N = 103) -----> ga verder met vraag 12

4. Hoeveel lessen heeft u gevolgd? (er waren totaal 24 lessen)

93,2% (bijna) allemaal
4,0% ongeveer de helft
1,6% maar een paar
1,2% anders, nl.:

(N = 251)

5. Als u niet alle lessen heeft gevolgd, wat was daarvoor de reden?
- 1,2% ik leerde er niet veel van
 - 1,2% ik vond de inhoud van de leerstof niet leuk/interessant genoeg
 - 3,6% ik vond de presentatie door de docent(e) niet leuk/interessant genoeg
 - 1,6% ik had verwacht dat er ook speciale lessen voor (brom) fietsers zouden zijn, maar dat was helaas niet het geval
 - 2,4% het duurde me te lang, er waren te veel lessen
 - 32,7% ik kon af en toe niet
 - 12,4% anders, namelijk:
 - 41,4% niet van toepassing, ik heb namelijk alle lessen gevolgd
- (N = 251)

6. De kosten voor deelname aan de cursus waren ongeveer f 40,=. Dit kwam omdat de gemeenten het project hebben gesubsidieerd. Als er géén subsidie gegeven zou worden, dan zouden de kosten ongeveer f 80,= zijn geweest. Zou u zich dan ook hebben aangemeld?
- 35,9% ja
 - 27,4% nee, f 40,= vind ik al duur genoeg
 - 36,7% nee, maar als de kosten ongeveer f 50 - f 60,= zouden zijn, zou ik me wel hebben opgegeven
- (N = 248)

7. De mogelijkheid bestond, om direct na de cursus al vast het theoretisch deel van het rijexamen te doen. Heeft u van deze mogelijkheid gebruik gemaakt?
- 92,0% ja Zo ja, heeft u het theoretisch examen gehaald?
 - 56,5% ja
 - 43,5% nee (N = 230)
 - 8,0% nee, ik heb geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid
- (N = 250)

- 7b. Heeft u intussen al een rijbewijs gehaald?
- 0,4% ja
 - 99,6% nee (N = 250)

8. Vond u het bezwaarlijk dat de cursus buiten school- of werktijden gegeven werd ('s avonds)?

4,4% ja, ik had liever gehad dat de cursus onder school- of werktijd was georganiseerd

95,6% nee

(N = 251)

9. Welke rol hebben uw (evt.) ouder(s) of verzorger(s) gespeeld bij het meedoen aan de cursus? (u mag meer dan 1 vakje aankruisen)

21,1% geen

39,4% zij wilden graag dat ik er aan mee deed

67,3% zij hebben de kosten betaald

5,6% anders, namelijk:

(N = 251)

10. Als u de cursus een rapportcijfer zou moeten geven voor inhoud en presentatie, welke cijfers zouden dat dan zijn? Omcirkel het cijfer van uw keuze.

a) inhoud:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1,2	0,8	1,6	10,4	13,3	18,9	30,1	18,5	3,2	2,0 %	(N=249)

b) presentatie:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1,6	1,6	3,2	6,4	16,1	18,1	27,7	19,7	4,8	0,8 %	(N=249)

11. Zou u anderen aanraden deze cursus ook te gaan volgen?

60,0% ja

40,0% nee

(N=250)

Tenslotte:

12. Wat is uw leeftijd?

53,3% 17 jaar

46,7% 18 jaar

(N=351)

13. Wat is uw geslacht?

50,9% man

49,1% vrouw

(N=350)

postbus 170 2260 AD leidschendam
telefoon 070-209323
postgiro 604512
bankrekening 430068433 amro bank
telegramadres swov leidschendam

duindoorn 32 2262 AR leidschendam
bereikbaar per openbaar vervoer:
vanaf station den haag centraal/
mariahoeve tramlijn 6: vanaf station
den haag hs: nzh-bus 44 of 48

Bijlage 2.

AAN GEADRESSEERDE

uw referentie:
onze referentie: MH/906609

onderwerp: enquête verkeerseducatie

Leidschendam/Middelburg, 30 maart 1990.

Aan geadresseerde,

Vorig jaar heeft het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) een verkeerseducatieproject voor jongeren opgezet in samenwerking met vijf Bevelandse gemeenten. Hierbij werd gebruik gemaakt van een lespakket van de Stichting "Jong op Weg". De betrokken gemeenten hebben toendertijd ongeveer 1700 jongeren in de leeftijd van 16 - 17 jaar aangeschreven met de vraag of zij deze cursus wilden volgen. Volgens onze informatie bent ook u door een van deze gemeenten benaderd i.v.m. deze cursus.

Omdat het ROVZ geïnteresseerd is in uw mening over de cursus, is besloten een schriftelijke enquête te houden. De Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV is gevraagd deze enquête uit te voeren.

Wij zouden het bijzonder op prijs stellen als u bijgaand vragenformulier invult en in de bijgevoegde antwoordenvolpoe aan de SWOV retourneert (postzegel plakken is niet nodig). De enquête is anoniem. De resultaten van het onderzoek worden over enige maanden gepubliceerd (juli 1990). Als u een exemplaar van het rapport, of een samenvatting ervan, wenst te ontvangen, dan kunt u tegen die tijd contact opnemen met de SWOV.

Als u vragen heeft over deze enquête, dan kunt u contact opnemen met Marjan Hagenzieker (SWOV), tel. 070 - 3209323.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

Hoogachtend,

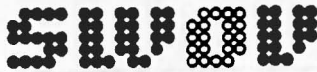
Drs. M.P. Hagenzieker
SWOV

Ing. H.F. Rhebergen
ROVZ

postbus 170 2260 AD leidschendam
telefoon 070-209323
postgiro 604512
bankrekening 430068433 amro bank
telegramadres swov leidschendam

duindoorn 32 2262 AR leidschendam
bereikbaar per openbaar vervoer:
vanaf station den haag centraal/
mariahoeve: tramlijn 6; vanaf station
den haag hs: nzh-bus 44 of 48

AAN GEADRESSEERDE

uw referentie:
onze referentie: MH/906609B

onderwerp: enquête verkeerseducatie

Leidschendam, 17 april 1990.

Aan geadresseerde,

Enige weken geleden heeft u een enquête-formulier ontvangen m.b.t. het verkeerseducatie project dat vorig jaar in Zeeland werd georganiseerd. Velen van u hebben het ingevulde formulier al aan de SWOV teruggestuurd. Daarvoor -nogmaals- hartelijk dank.

Om betrouwbare resultaten te verkrijgen is het belangrijk dat wij zo veel mogelijk formulieren terug ontvangen (ook als u bijvoorbeeld niet aan de cursus heeft meegedaan is dit van belang!). Het kan zijn dat u er nog niet toe bent gekomen om de enquête in te vullen en terug te zenden. Als u één van degenen bent die de enquête nog niet heeft teruggestuurd, zou u dit dan alsnog willen doen?

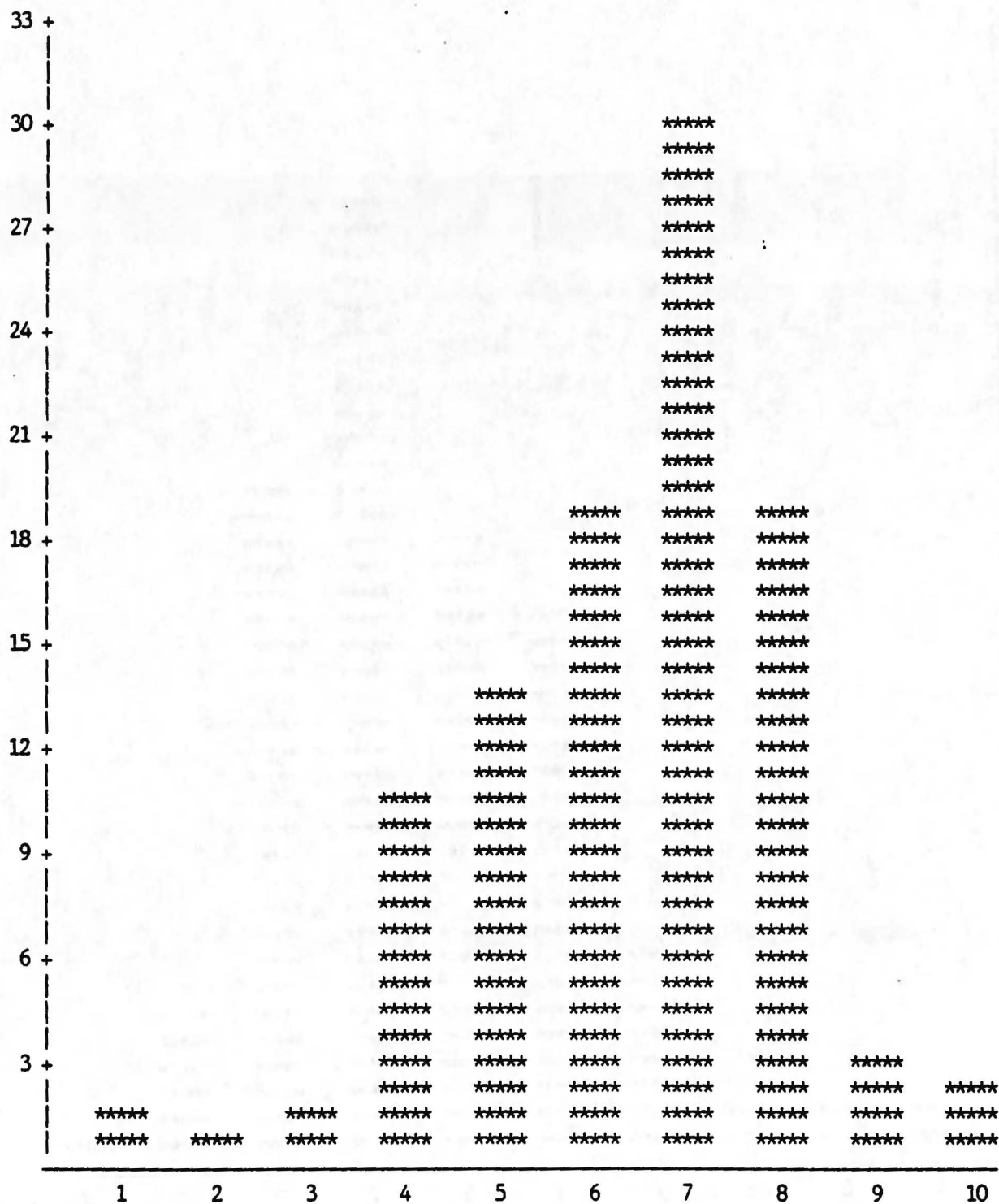
Bedankt voor uw medewerking!

Hoogachtend,

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV
Drs. M.P. Hagenzieker

ROVZ ENQUETE - SWOV 1990

PERCENTAGE

CLJFER INHOUD

ROVZ ENQUETE - SNOV 1990

PERCENTAGE

